

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK HAKLARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Arş. Gör. Duygu Şallı
Marmara Üniversitesi
duyarsal@hotmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları ile ilgili görüşlerini 4 boyutta incelemektir. Çalışmada, öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini; İstanbul ilinin farklı ilçelerinden tesadüfi olarak seçilmiş milli eğitim bakanlığına bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlik yapan 15 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Çalışmada 9 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin toplanması; tek tek öğretmenlerle yapılan görüşmelerin yazılı kaydının alınması şeklinde olmuştur. Araştırmacı tarafından öğretmenlerin ifadeleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılarak kategoriler oluşturulmuştur.

Çalışma sonucunda; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları konusuna programda yer verilmesi gerektiğini düşündüğü; fakat ne şekilde uygulanması gerektiği ile ilgili sınırlı bilgilere sahip oldukları ve bazı teknik eksiklere bağlı sebeplerle sınıflarında fazla uygulamadıkları bulunmuştur. Yapılan araştırmanın sonucuna dayanarak; çocuk hakları ile ilgili örnek programlar hazırlanıp bu programların tanıtılması ile ilgili seminerler düzenlenmesi ve ailelerle işbirliği yapılması ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Okulöncesi eğitim, çocuk hakları.

VIEWS OF TEACHER ON CHILD RIGHTS

Abstract

The purpose of this study is to examine the views of the preschool teachers in accordance with childrens rights in four dimensions. In order to figure out the views of the preschool teachers Content analysis , which is a part of a qualitative research, was used. The sample group consisted of 15 and was randomly selected from the personnel of ministry of national education in different parts of istanbul. The interview form consisted of 9 Open-ended questions. The data collection was done by writing down the results of the interview with the teachers. Categories were put in by comparing the similarities and differences given by the sample group. According to results, preschool teachers were in favor of putting childrens rights in to schedule but due to the fact that having limited knowledge about how to implement it, and having technical difficulties, they were not able to put it as a class activity much. Based on the results of the research some recommendations such as introducing seminar which should consist of some samples of childrens rights programs and some cooperations with families were given.

Keywords: Preschool education, child right.

GİRİŞ

Çocuklar bizim en kıymetli hazinelerimizdir. Geleceğimizin yapıtaşları ve doğanın bize bir armağanıdır. O halde onları korumak, hak ettikleri şekilde yaşama imkanları yaratmak, sağlıklı ortamlarda büyüme ve gelişmelerini sağlamak, sevgi gördükleri, kendilerini gerçekleştirebildikleri ortamlarda yaşamalarına

yardımcı olmak, eşit şartlarda nitelikli bir eğitim görmeleri için çabalamak biz yetişkinlerin, toplumun ve devletin asli görevlerindedir.

Bilindiği üzere tüm gelişim alanları açısından çocukların yetişkinlerden farklı gereksinim ve beklentileri vardır. Tüm insanlar da olduğu gibi çocuklar da doğuştan sahip olduğu temel hak ve özgürlüklere sahiptirler. Bu hak ve özgürlükler çocuk hakları adı altında toplanmıştır. Çocuk hakları her çocuğun onurlu, saygın, eşit ve haklar dahilinde bir yaşam sürmesini sağlayan, koruyan ve güvence altına alan insan haklarıdır. 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen Çocuk haklarına dair Sözleşme şu ana kadar en fazla onaylanan insan hakları belgesidir (Kaya,2011:1).

Çocuk haklarına karşı duyarlılık ilk kez Sanayi Devrimi ile başlamıştır. Çocuk haklarının uluslararası alandaki evriminin ise uzun bir geçmişi vardır (Talas, 1979:19).

Çocuk hakları, insan haklarının ve anayasal temel hakların 18 yaşından küçük çocuklara da tanınmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu kavram 1989'da Birleşmiş Milletlerce benimsenmiş ve 1994'te Türkiye Cumhuriyeti tarafından da onaylanmış olan Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi ile hukuk yazınına girmiştir (Güriz, 1992: 130).

Çocuk Hakları Sözleşmesi, daha önceki yaklaşımların aksine, tek tek her çocuğun içinde bulunduğu durumun geliştirilmesi, toplumun aktif ve sorumlu bir üyesi durumuna gelebilmesi için ayrılan kaynaklardan yararlanma hakkına sahip olması fikrine dayanır (UNICEF, 1998: 51).Çocuk hakları çocuğun yaşamasına, gelişmesine, korunmasına ve katılımına ilişkin öğeleri içermektedir. Çocuğun gelişmesine ilişkin haklar arasında eğitim, bilgilenme, oyun, boş zaman ve kültürel etkinliklere katılma hakları ile birlikte düşünce, din ve vicdan özgürlükleri yer alır. 36-72 aylık çocuklar için oluşturulan gelişim özelliklerinde, "haklarını korur" ifadesine ve ele alınması gereken belirli gün ve haftalar arasında Ekim ayının ilk pazartesi günü Dünya Çocuk Günü'ne yer verilmiştir (YA-PA, 2006). Düşünceleri serbestçe belirtme ve kendisini ilgilendiren konularda söz sahibi olmanın yanı sıra, toplumda etkin bir rol oynama ise katılım hakları arasında yer almaktadır (Polat, 1997: 75). Bu bakımdan, Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk hakları yasası olup çocukların her yönden nitelikli ve bilinçli bireyler olarak yetiştirilmesine, toplumun mutluluğu ve geleceğinin korunmasına dönük bir yatırımdır (Çılga, 2001).

Peki geleceğin en büyük yatırımı olarak görülen bu yasa ne kadar biliniyor? Daha da önemlisi çocuklar kendilerine ait böyle bir sözleşme olduğundan haberdar mı?

Eğitimcilerin en önemli görevlerinden biri de geleceğe ışık tutacak olan çocukları kendi hakları konusunda bilinçlendirmelerini sağlamak. Tabii bu bilinçlendirmeyi sağlamak için öncelikle eğitimcilerin her yönüyle çocuk haklarını bilmesi, bu hakların çocuklara nasıl öğretileceği konusunda kendini yetiştirmiş olması ve elbette ki aileleri de bu konuda bilinçlendirmesi gerekmektedir. Çünkü çocukların çocuk haklarını yaşama geçirebilmeleri için; önce onların ne olduğunu görmeleri, daha sonra anlamaları gerekmektedir. Çocuk haklarını gören ve anlayan çocuğun bu hakları içselleştirmeleri gerekmektedir (Nutbrown, 1996). Çocukların sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesi, onların kişiliğinin, becerilerinin, yeteneklerinin geliştirilmesi, bağımsızlıklarının desteklenmesi ve olumlu deneyimler yaşayabilecekleri ortamların sunulması ile mümkündür. Bunun gerçekleşebilmesi için de çocuklar yaş ve gelişim düzeylerine uygun hak ve sorumlulukları toplum içinde yaşayarak öğrenmelidir. Ayrıca, çocukların, yetişkinlerin ve toplumdaki tüm bireylerin çocuk haklarını bilmesi son derece önemlidir (Dinç, B; 2015).Bunu da sağlayacak olan kişiler öğretmenlerdir. Bu sebeple öğretmenler; çocukların yetişkinlerden farklı ihtiyaçları ve hakları olduğunu her fırsatta vurgulamalıdır (Akt;Neslitürk,Ersoy:2007; OHCHR, 2003); çünkü okulöncesi dönemde çocuk haklarının öğretimi çocukların ileride haklarını bilen birer vatandaş olmaları yanı sıra olumlu kişilik özellikleri kazanmalarına yardımcı olur (Akt;Neslitürk, Ersoy:2007; NCSS, 1998). Kısacası okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler çocuk haklarının kapsamını ve öğretiminin nasıl yapılması gerektiğini bilmelidir.

Bu bilgiler ışığında; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları ile ilgili görüşlerini saptamak araştırmanın problemi oluşturmaktadır.

Bu noktada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmaktadır?

- 1) Çocuk haklarının eğitimdeki yeri ve önemi nedir?
- 2) Çocuk hakları konusuna programda yer verilme durumu nedir?
- 3) Çocuk hakları konusunda öğretmenlerin aileler ile yaptığı çalışmalar nelerdir?
- 4) Çocuk hakları konusuna farkındalık kazandırmak için yapılması gerekenler nelerdir?

Sınırlılıklar

1-Araştırmanın verileri; araştırmacı tarafından oluşturulan 9 açık uçlu sorudan oluşan soru listesi ile,
2-Araştırmanın bulguları; resmi okul öncesi kurumlarda görev yapan 15 okul öncesi öğretmenin çocuk hakları konusundaki görüşleri ile sınırlıdır.

Önem

Eğitim kurumları çocuk haklarına en çok saygı gösterilmesi gereken yerlerdir. Yani eğitim kurumunda görev yapan öğretmenlerin ve okul idarecilerinin çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olması ve bu konuyla ilgili sistemli olarak uygulamalar yapması, bu konuda aileleri bilinçlendirmeleri gerekmektedir.

Bu araştırma okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki görüşlerinden hareketle onların bu konudaki farkındalıklarına dikkat çekmesi, bu konudaki eksiklikler hakkında öneriler getirmesi açısından önemlidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Çalışmada nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Görüşme tekniğiyle veriler düzenlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır.

Araştırmanın deseni; nitel araştırma tekniklerinden durum çalışması desendir.

Örnekleme

Çalışmanın örneklemini; İstanbul ilinin farklı ilçelerinden tesadüfi olarak seçilmiş milli eğitim bakanlığına bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlik yapan 15 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın ilk aşamasında bu alanda yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Araştırmanın veri toplama aracı; araştırmacı tarafından açık uçlu şekilde hazırlanan 9 adet soru listesinden oluşmaktadır. Hazırlanan sorular alanda uzman 5 kişinin görüşüne sunulmuştur. Gelen görüşler doğrultusunda sorulara son hali verilmiştir. Çalışmada 9 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Tek tek öğretmenlerle yapılan görüşmelerin ses kayıtlarına alınması şeklinde olmuştur. Araştırmacı tarafından öğretmenlerin ifadeleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılarak kategoriler oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğretmenlerden alınan ses kayıtları yazılı hale dönüştürülmüştür. Bu yazılı formlar sıraya konularak öğretmen1, öğretmen 2 şeklinde isimlendirilmiştir. Elde edilen veriler kodlara ve temalara dönüştürülerek özetlenmiştir. Temaların oluşturulmasında her bir temanın farklı bir görüşü temsil etmesine dikkat edilmiştir. Elde edilen veriler kategorilere ayrılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1 : Çocuk Hakları Konusunun Eğitimdeki Yeri Ve Önemi

Eğitim için önemli	Eğitim için önemli değil	Eğitimde bu konuya yeterince yer veriliyor	Eğitimde bu konuya yeterince yer verilmiyor
15 kişi	0	0	15 kişi

Araştırmanın 1. problemini oluşturan "öğretmenlerin çocuk haklarının önemi hakkındaki düşünceleri" iki alt temaya ayrılmıştır. Çocuk hakları eğitimde ne kadar önemli, ülkemizde çocuk haklarına ne kadar önem veriliyor?

Bu başlıklar altında sorulan sorulara araştırmaya katılan 15 öğretmenin hepsi çocuk haklarının önemli olduğunu söylemiş olup, önemli olsa da yine tamamı bu konuya yeterince yer verilmediğini ifade etmiştir. Bu ifadelerden bazıları şöyledir; "Çocuk haklarının varlığı, çocukları güvence altına almaktadır". "Çocuk haklarının eğitim içerisinde yer alması daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamakta, daha evrensel ve işlevsel hale gelmesinde rol oynamaktadır". "Çocuk haklarının herkes tarafından bilinmesi önemsenmesi aynı zamanda çocukların da kendi haklarını bilmesi gerektiğini düşünüyorum". "Çocuk haklarına sadece 20 Kasım dünya çocuk hakları gününde değil, belirli aralıklarda dönem içerisinde çocuk haklarıyla ilgili olabilecek birçok etkinliklere yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum". "Çocuk haklarının eğitimin bir parçası olması gerektiğini düşünüyorum. "Her çocuk için eğitim" amacına göre fırsat eşitliği ve toplumsal değişimi sağlayan eğitim; çocukların sömürücü ve tehlikeli işler ile cinsel istismardan korunmasında önemli bir araç ve etkidir". "Çocuk haklarının varlığı, çocukları güvence altına almaktadır. Bu hakların eğitim içerisinde yer alması daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamakta, daha evrensel ve işlevsel hale gelmesinde rol oynamaktadır". "Bu konuya eğitimde yeterince yer verildiğini düşünmüyorum. Ülkemizde ve okullarda bu konu ile ilgili projeler yer almakta fakat bunlar yeterli olamamaktadır. Haberlerde duyduğumuz çocuğa yönelik hoş olmayan birçok davranış mevcut. Bunlar sadece duyduklarımız veya şahit olduklarımız. Bir de duyulmayan, üzeri örtülmeye çalışılanları var oysa ki...".

Tablo 2 : Çocuk Hakları Konusuna Programda Yer Verilme Durumu Ve Şekli

Çocuk hakları konusuna programda yer veriyorum	Çocuk hakları konusuna programda yer vermiyorum
6 kişi	9 kişi
Türkçe dil, sanat, hikaye ve drama	

Araştırmanın 2. problemini oluşturan "öğretmenlerin çocuk hakları konusuna programlarında yer verme durumu" "programda yer verirken hangi etkinlikleri kullandığı" alt teması ile birlikte ele alınmıştır.

Araştırmaya katılan 6 öğretmen programında bu konuya yer verdiğini, 9 kişi ise hiç yer vermediğini söylemiştir. Bu 6 öğretmenin ifadelerinden bazıları şöyle;" Elimden geldiği üzere okul öncesi günlük programında bu konuya yer vermeye ve etkinliklerimi bu konuya uygun şekilde düzenlemeye dikkat ediyorum". "Eğer çocuk haklarının eğitimde var olmasını savunuyorsak buna öncelikle kendimiz inanmalı ve bu şekilde planlama yapmalıyız". "Serbest zaman ve oyun saatinde bile bu konunun içerisinde yer alan önemli bilgileri farkında olarak ya da olmadan kazandırdığımı düşünüyorum. "Çocuklara etkinliklerde daha aktif rol alacağı ve kendi kararlarını uygulayabilecekleri ortamlar oluşturuyorum. Sınıf içerisindeki istasyon çalışmaları ile çocukların oyun ve hareket ihtiyaçlarının karşılanmasına dikkat ediyorum". "Örtük öğrenme şeklinde yeri ve zamanı geldiğinde çocuklara hatırlatmalarda bulunuyorum. " Kendi bedenlerini korumaları, yeterli beslenmeleri, etkinliklerde

istedikleri yönde çalışma yapmaları ve fikirlerini söylemeleri gibi konularda destek oluyorum". "Canlandırmalar ve öykülerle örnek olaylar sunarak çocuklara farkındalık yaratmaya çalışıyorum".

Tablo 3 : Çocuk Hakları Konusunda Aile İle İşbirliği Yapılma Durumu

Aile ile işbirliği içindeyim	Aileyi bu konuya dahil etmiyorum
5 kişi	10 kişi

Araştırmanın 3. problemini oluşturan öğretmenlerin çocuk hakları konusu ile ilgili ailelerle yaptıkları çalışmalar" başlığında 5 kişi ailelerle işbirliği içinde olduğunu söylerken, 10 kişi bu konuda ailelerle iletişime geçmediğini ifade etmişlerdir. Bu soruya araştırmacıların verdiği bazı yanıtlar şöyle; "Bireysel aile görüşmelerinde çocuklarıyla ilgili onlara fikirler sunarak yönlendirmeler yapıyorum. Gelişimsel özelliklerinden bahsederek gözlemlediğim durumları aktarıyorum ve çocuklarının ihtiyaçlarını onlarla paylaşıyorum". "Aileler için bu konu hakkında bilgi veren uzmanları okula davet ederek seminerlere katılım sağlamaya çalışıyorum". "Geçen sene aile katılım projesi yapmıştım sadece o zaman aileler bu konuya dahil oldu". "Bildiğimiz üzere 20 Kasım'ı Dünya Çocuk Hakları Günü olarak kutlamaktayız. Bugün için okulun ve ailelerin izni ile imkanları doğrultusunda öğrencilerimi yapılan tiyatro etkinliklerine götürüyorum. "Aileler için bu konu hakkında bilgi veren uzmanları okula davet ederek seminerlere katılım sağlamaya çalışıyorum, neticede eğitim ailede başlıyor ve bu konunun önemsenmesi veya anlaşılabilmesi için bilgilendirme yapmak şart". "Çocuklara drama etkinliklerinin içerisinde bu konu hakkında eğitici ve öğretici bilgilerin katılmasını uygun görüyorum. Değerler eğitimi etkinliklerinin yapılmasının da hak, saygı, öz denetim, empati vb. Kavramlar ile konuya yardımcı olacağını düşünüyorum".

Tablo 4 : Çocuk Hakları Konusuyla İlgili Yapılması Gerekenler

Okullarda yapılması gerekenler	Sosyal medyada yapılması gerekenler	Aile içinde yapılması gerekenler
Günlük plana alınması, seminerler, okul-aile birliği	Kısa videolar, afişler, reklamlar	Okul ile işbirliği içinde olması, çocuğu bilinçlendirmeye yönelik davranışlara sahip olması

Araştırmanın 4. problemini oluşturan öğretmenlerin çocuk hakları konusu ile ilgili yapılması gerekenler" başlıklı sorusu; okullarda yapılması gerekenler, sosyal medyada yapılması gerekenler, aile içinde yapılması gerekenler olmak üzere 3 alt temada incelenmiştir. Bu soruya gelen yanıtların bazıları şöyle; "Öğretmenlerin etkisinin büyük olduğu kanaatindeyim. Onlar birer yol gösterici olduğu sürece toplumun bilinçlenme hızının artacağına inanıyorum". "Ülkemizde bu konu hakkında çalışan birçok gönüllü vakıf ve kurum var. Bunlar ile işbirliği içerisinde çalışılabileceğine inanıyorum." "Teknolojinin fazlasıyla geliştiği günümüzde, çocuk haklarının sömürüldüğü mecraların başında hiç şüphesiz sosyal medya yer almaktadır. Onlara yapılan saygısızca davranışların görsellerinin ve videolarının hızlıca yayılabildiği bu ortamlarda bilgilendirici şeylerin yayılmaması oldukça büyük bir ironi". "Kısa platformlu videolarda bu konuya yer verilmesi gerektiğine inanıyorum". "Okullar ailelere bilgilendirici seminerler düzenlemelidir". "Okulda sık sık okul-aile işbirliği çalışmaları var olursa çocuk hakları bilinci için önemli adımlar atılabilir diye düşünüyorum". "Ailelerin çocuklarını sosyal medya ile iç içe büyütmemeleri gerektiğine inanıyorum. Kısa platformlu videolarda bu konuya yer verilmesi gerektiğine inanıyorum. Sosyal medyada çok takipçisi olan hesapların saçma sapan şeyleri reklam edip duyurması yerine çocuklarımız için önemi büyük olan bu konuyu göz ardı etmeyerek bazı çalışmalara destek olması gerektiğini düşünüyorum." Aile imkanları yeterli olduğunda pedagoğ, uzman vb. Kişilerce bilgilendirme çalışmalarına yer verilmesi çok önemlidir. İmkanın olmadığı durumlarda ise ülkemizde birçok gönüllü çalışanın varlığı ile bu eksikliğin giderilebilmesi mümkündür. Çocukların görüşleri aile içerisinde göz ardı edilmemelidir". "Öğretmen aile ile etkileşim halinde olmalı, bu konu hakkında okulda yapılan etkinlikler gerektiğinde eve taşınmalıdır". "Öncelikle bu alanda çalışılan öğretmenlere nasıl bir süreçte çocuklara farkındalık yaratacakları konusunda eğitimler verilebilir. Roger Hart' ın Katılım merdiveni basamakları öğretmen ve ailelerle çalışılabilir. Projeler yapılarak daha geniş bölgelere ulaşılabilir". "Sadece çocuk hakları gününde gündeme gelen bir mesele olmamalı. Gerek kamuda

gerekse okullarda çocuk hakları ile ilgili kamu spotları oluşturulabilir. El ilanları ve billboard afişleri ile sürekli hatırlatmalar yapılabilir". "Çocukların fikirleri dinlenerek onların kararlarına saygı duyulabilir. Çocuk hakları ile ilgili kitap okuyarak çocuklarına onların haklarını anlatabilirler. Çocukların güvenini tam kazanarak her konuda onlarla konuşulabileceği fırsatı verilmeli ve çocukların her türlü tehlikeden korunması sağlanabilir". Pano hazırlanabilir. Her ay panoda çocuk haklarıyla ilgili etkinliklere yer verilebilir. Ailelere bültenler hazırlanabilir. Çocuklara konuyla ilgili sorumluluklar verilebilir". Çocuk programlarında bu konuyla ilgili içerik hazırlanabilir. Kamu spotu olarak çocukların ilgisini çekecek animasyonlar hazırlanabilir". Aileler öncelikle çocuklarıyla birlikte kendi haklarının da farkında olmaları gerekir. Çocuklarının temel haklarını yerine getiriyor olmalı ki bilinçli bir şekilde çocuklarına da farkındalık kazandırabilsinler". "Aileler konuyla ilgili çocuk kitaplarından yardım alabilirler. Hep birlikte hikayeyi okuduktan sonra hikaye hakkında konuşabilir, fikirlerini söyleyebilirler. Çocukların kafalarındaki soru işaretlerini cevaplandırabilirler".

SONUÇ VE TARTIŞMA

Genel olarak sonuçlar irdelendiğinde 1. problem olan çocuk haklarının önemi konusuna bakıldığında; araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamının çocuk hakları konusunun çok önemli olduğunu düşündüğü; fakat bu kadar önemli olmasına rağmen ülkemizde bu konuya yeterince önem verilmediğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuca bakarak ülkemizde çocuk hakları konusunda yeterli farkındalığın yaratılmadığı söylenebilir. Neslitürk ve Ersoy'un 2007 yılında Okulöncesi Öğretmen Adaylarıyla yaptığı bir çalışmada araştırmancının bu sonucuyla paralel olarak öğretmen adaylarının tamamının çocuklardaki davranış gelişmesine katkıda bulunma, ileride haklarını bilen kişiler olma, kendilerini savunabilme, empati geliştirme gibi nedenlerle okulöncesi dönemde çocuk haklarının öğretilmesine yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2. problem olan okul öncesi çocukların çocuk hakları konusuna programlarında yer verme durumu ve şekli irdelenmiş olup; 6 kişinin programında çok sık olmadan yer verdiği ; fakat 9 kişinin bu konuyu önemli bulmasına rağmen programında hiç yer vermediği görülmüştür. Programda yer verirken faydalanılan etkinlik türlerinin; türkçe dil, sanat, hikaye ve drama etkinlikleri olduğu saptanmıştır. Araştırmancının bu bulgusuna bakıldığında okul öncesi kurumlarda çocuk hakları konusunda yeterli çalışmaların yapılmadığını söyleyebiliriz. Programda bu konuya nadir olarak yer verilmesinin veya hiç yer verilmemesinin sebeplerinin de genel olarak bu konunun ne şekilde uygulanması gerektiği ile ilgili sınırlı bilgilere sahip oldukları ve bazı teknik eksiklere bağlı sebeplerle uygulanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uçuş' un (2009) yaptığı çalışmada bulunduğu öğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucunda, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin çocuk hakları konusunda yeterince bilgiye sahip olmadığı sonucu ile benzerlik göstermektedir.

3. problem olan çocuk hakları konusunda aile ile işbirliği kurulma durumu irdelenmiş olup 5 kişinin aile ile işbirliği içinde olduğu, 10 kişinin hiç bu konuda aile ile etkileşim içinde olmadığı bulunmuştur. Aile ile işbirliği içinde olduğunu söyleyen 5 kişinin ifadelerine bakıldığında aile ile yapılan genel toplantıları veya çocukların gelişimleri ile ilgili yaptıkları bireysel görüşmeleri çocuk hakları konusunda rehberlik ettikleri yanılığında oldukları görülmüştür. Bu durumda çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerin aile ile çocuk hakları konusunda gerçek ve aktif bir işbirliği kuramadıklarını söyleyebiliriz. 2011 yılında Kükürtçü' nün 5-6 yaşında çocukları olan ailelerle yapılan bir çalışmada, ailelerin yarıdan fazlasının çocuk hakları konusunda bilgisi varken, bu bilginin yeterliliğinden emin olmadıkları görülmüştür. Bu sonuçlar, ailelerin çocuk hakları konusunda bilinçlendirme gereksinimleri olduğu görüşünü desteklemektedir.

4. problem olan çocuk hakları konusu ile ilgili farkındalık kazandırmak için yapılması gerekenler incelendiğinde; okulda düzenlenecek seminerler, aile ile yapılacak bilgilendirme toplantıları ve sosyal medya ile yapılan kısa video ve reklam gibi etkinliklerle farkındalık kazandırılması gerektiğine dair görüşler elde edilmiştir. Washington'ın (2010) araştırmasında, çocuk hakları eğitim programının aileleri bilinçlendirdiği ve çocuklarda haklar konusunda farkındalığı artırdığı görülmüştür. Bu sonuç; çocuk

hakları konusunda eğitim alanında aktif olarak bir şeyler yapılması gerektiği görüşünü destekler niteliktedir. Covell ve Howe'un (1999) araştırmalarında ise; çocuk hakları eğitimi alan çocukların bu eğitimi almayanlara göre başkalarının haklarına daha çok saygı gösterdikleri bulgusuna ulaşmışlardır. Tüm bu sonuçlara bakıldığında, çocuklara, öğretmenlere ve ailelere yönelik hazırlanan çocuk hakları eğitiminin bilinçlenmede ve çocuk haklarını içselleştirmede önemli katkılar sağladığı söylenebilir.

ÖNERİLER

Araştırmacılara yönelik öneriler

- Çocuk hakları konusunda program hazırlanıp deneysel bir araştırma yürütülmesi,
- Anne babalar ve öğretmenlerin çocuk hakları konusundaki görüşlerinin karşılaştırılmasına ilişkin çalışmalar yapılması,
- Okul öncesi çocukların kendi haklarından ne derece haberdar olduğunu ortaya koyacak tarzda çalışmalar planlanması önerilebilir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Çocuk hakları konusunda uzman olan kişilerin okul öncesi kurumlarında seminerler düzenleyerek öğretmenlerin bilinçlenmesi sağlanması,
- Bu konuda uzman olan kişiler tarafından çocuk hakları program örnekleri hazırlanıp, alanda çalışan öğretmenlerin günlük programlarında etkili bir şekilde kullanması sağlanması,
- Okul öncesi eğitim kurumlarının düzenli aralıklarla ailelere çocuk hakları konusunda bilgilendirme toplantıları yapılması önerilebilir.

Not : Bu çalışma 14-15 Nisan 2017 tarihlerinde düzenlenen 2nd World Congress on Lifelong Education-WCLE'de bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Çılga, İ. (2001). Demokrasi, insan hakları kültürü ve çocuk hakları. *Milli Eğitim*, 151, 69-73.
- Covell, K., & Howe, R. B. (1999). The impact of children's rights education: *A Canadian study. International Journal of Children's Rights*, 7 (2), 171-183.
- Dinç, B. (2015). Okulöncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Ebeveynlerinin Çocuk Hakları Eğitimi Konusundaki Görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi- ENAD, Cilt 3 / Sayı 1, 2015*
- Güriz, A. (1992). *Hukuk Felsefesi*, Ankara.
- Kaya,Ö,S (2011), "Öğretmen Adaylarının Çocuk Hakları İle İlgili Görüşleri", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı,Afyon.
- Kent Kükürtçü, S. (2011). *5-6 yaş çocuklarının ailelerin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Neslitürk,S,Ersoy, F (2007) Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarının Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama 2007* , 3(2):245-257 *Journal of Theory and Practice in Education Makaleler/Articles* . ISSN: 1304-9496.
http://eku.comu.edu.tr/index/3/2/snesliturk_afigenersoy.pdf
- Nutbrown, C. (1996). *Respectful educators capable learners, children's rights and early education*. London: Paul Chapman Publishing Ltd.

Polat, O. (1997). *Çocuk Hakları Nedir?* İstanbul: Analiz yayınları.

Talas, C. (1979). *Devletimizin Çocuklara Bakış Açısı*. Balıkesir Merkez Yetiřtirme Yurdunu Kalkındırma Derneđi Seminer Yayınları. İstanbul: Erdini Basım ve Yayınevi.

Uçuş, Ş. (2009). Çocuk hakları sözleşmesi'nin ilköğretim programlarındaki yeri ve Sözleşme'ye yönelik okul yöneticilerinin, öğretmenlerin görüşleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

UNICEF (1998). *Çocuk haklarına dair sözleşme uygulama elkitabı*. Ankara: Ajans Türk Basım ve Basım Washington, F. (2010). *5 – 6 yaş grubu çocuklarına uygulanan aile katımlı çocuk hakları eğitimi programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

YA-PA (2006). 36-72 aylık çocuklar için okulöncesi eğitim programı. İstanbul: YA-PA Yayın Pazarlama San. ve Tic. A.S Yayınları.